

Խ. ԱՐՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ
УЧЕНЫЕ ЗАПИСКИ АРМЯНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМ. Х. АБОВЯНА

Հումանիտար գիտություններ № 1-2 (26-27) 2016 Гуманитарные науки

ՀՏԴ 355.58 : 316.6 : 070

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐՈՒՄ ԱՄԲՈՒԻ ԿԱԶՄՈՒՄ ԱՇԽԱՏՈՂ
ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՈՐՊԵՍ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՎԱԿԱՆ

Դ. Հ. ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ

Խ.Արթուրյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական
համալսարան, 0010, Երևան, Տիգրան Մեծի 17
markosyandiana@gmail.com

Հոդվածում հեղինակն առաջարկում է ապագա լրագրողների մասնագիտական կրթական ծրագրերի բովանդակության մեջ հատուկ և կամընտրական դասընթացների առանձնացում՝ արտակարգ իրավիճակներում աշխատող լրագրողների սոցիալ-հոգեբանական պատրաստվածության ապահովման նպատակով:

Դասընթացների հիմնական նպատակը կլինի ապագա լրագրողներին սոցիալ-հոգեբանական գիտելիքների հաղորդումը, արտակարգ իրավիճակներում աշխատելիս անհրաժեշտ ինքնակարգավորման, ինքնակառավարման, ռիսկերի նվազեցման հմտությունների ձևավորումը:

Բանալի բառեր. լրագրող, կրթական ծրագիր, սոցիալ-հոգեբանական պատրաստվածություն:

Ներկայացված է խմբագրություն 14.12.2015 թ.

Արտակարգ իրավիճակներում աշխատող լրագրողների սոցիալ-հոգեբանական պատրաստվածության ապահովումը ենթադրում է առաջին հերթին՝ մասնագիտական կրթական ծրագրերի բովանդակության մեջ հատուկ և կամընտրական դասընթացների առանձնացում, որոնց հիմնական նպատակը կլինի ապագա լրագրողներին սոցիալ - հոգեբանական գիտելիքների հաղորդումը, արտակարգ իրավիճակներում աշխատելիս անհրաժեշտ ինքնակարգավորման, ինքնակառավարման, ռիսկերի նվազեցման հմտությունների ձևավորումը:

Արտակարգ իրավիճակներում, բնածին և արհեստածին աղետների գոտում աշխատող, հանրահավաքներ լուսաբանող լրագրողները պետք է քաջատեղյակ լինեն նաև ամբոխի՝ որպես սոցիալական խմբի մասին, հաշվի առնեն նրա առանձնահատկությունները:

Սոցիալական հոգեբանության մեջ ընդունված է բնութագրել ամբոխը որպես յուրահատուկ կենսաբանական օրգանիզմ, որը գործում է իրեն բնորոշ օրինաչափություններով և միշտ չէ, որ դրանք համընկնում են այն կազմող անձանց, անհատների շահերին: Ավելին, այդ օրինաչափություններն ու դրսևորումները շատ հաճախ վտանգում են նաև անձի կյանքը:

Ամբոխին բնորոշ հոգեբանական հատկություններն են՝

- գիտակցական գործոնի անկում ու հուզականի աճ, խուճապի արագընթաց աճ,
- ներշնչվողականության կտրուկ աճ և ինքնուրույն մտածելու ունակության նվազում,
- բազմությունն ընդունակ է ինչպես սարսափելի դաժանության, այնպես էլ ինքնագոհության, այդ թվում նաև՝ անմիջապես առաջնորդի նկատմամբ,
- բազմությունը, հասնելով որևէ բանի, շատ արագ հոգնում է: Խմբերի բաժանված մարդիկ արագ ուշքի են գալիս և փոխում են և՛ վարքագիծը, և՛ տեղի ունեցածի գնահատականը,
- փողոցային (հատկապես՝ սոցիալ-քաղաքական) ամբոխի պայմաններում, անչափ մեծ տեղ են զբաղեցնում այնպիսի գործողություններ, երևույթներ, ինպիսիք են՝ ցուցափեղկին նետված առաջին քարն ու թափված առաջին արյունը: Այսպիսի քայլերի արդյունքում, ամբոխը հանդես է գալիս վտանգի արմատապես այլ աստիճանում, որտեղ բազմության յուրաքանչյուր անդամ, հավաքական անպատասխանատվության ներքո, վերածվում է պոտենցիալ իրավախախտի: Այստեղ դրսևորվում է պատասխանատվության «դիֆուզիա», հոգեբանական վարակ: Անձը կորցնում է կարծես իր դեմքը, գործում է ինչպես մյուսները: Հարկավոր է անմիջապես լքել նմանատիպ բազմությունը, չփորձել նկարահանումներ կատարել, հարցազրույցներ վերցնել, մեջքով շրջվել դեպի ամբոխը,
- ամբոխին անհրաժեշտ է առաջնորդ կամ ատելության առարկա, որոնց նա հաճույքով կհնազանդվի կամ կահաբեկի:

Շատ հաճախ ամբոխն ավելի վտանգավոր բնույթ է ստանում, քան որոշ բնական աղետներ, վթարներ: Հանրահավաքների ժամանակ մարդկանց մեծ բազմությունը, որպես կանոն, կապված է լինում

սոցիալապես նշանակալից իրադարձության հետ, նրանք ունեն ընդհանուր նպատակ, նմանատիպ հույզեր: Հանրահավաքների լուսաբանումը լրագրողների, ՁԼՄ-ների համար կարևոր են, քանի որ դրանք երկրի, պետության, ժողովրդի հասարակական, քաղաքական կյանքում կարևոր իրադարձությունների, խնդիրների շուրջ են կազմակերպվում: Հանրահավաքները լուսաբանող լրագրողները պետք է ոչ միայն իմանան ամբոխի բնութագիրը, այլ նաև ամբոխի գոյության պայմաններում հնարավոր սոցիալ-հոգեբանական երևույթները, օրինակ՝ խուճապը, այդ իրավիճակում աշխատանքը շարունակելու, մասնագիտական պարտականությունները կատարելու, միևնույն ժամանակ՝ իր անձի անվտանգությունը ապահովելու կանոնները, վարքի ձևերը: Ամբոխի խուճապահար փախուստը նմանվում է տարերային աղետի, ավերում է իր ճանապարհին ամեն ինչ, ոտնակոխ է անում: Ուստի լրագրողներին անհրաժեշտ է գնահատել և ընտրել՝ ռեպորտաժը, թե կյանքը: Իհարկե, դա փիլիսոփայական հարցադրում չէ, այլ իրական մտավախություն, քանի որ ռեպորտաժը վարելու ժամանակ լրագրողը կենտրոնանում է հաղորդման նյութի վրա և կարող է չընկալել մոտեցող վտանգը, հայտնվել ամբոխի կենտրոնում: Մակայն գիտակցելով այդ վտանգը՝ միևնույնն է, պետք է կատարի մասնագիտական աշխատանքը, պարտականությունները:

Խուճապի դեպքում ամբոխին բնորոշ հատկանիշներն են.

- Խուճապի դեպքում փախուստը մշտապես նպատակ ունի հեռացնելու անձին իրական վտանգից, ապահովելու նրա անվտանգությունը:
- Խուճապի պայմաններում փախուստի ուղղությունը պատահական չի լինում, մարդիկ հակված են ընտրելու կա՛մ արդեն ծանոթ ճանապարհ, կա՛մ այն ուղղությունը, որով փախչում են մյուսները): Այստեղ ևս գործում է հոգեբանական վարակի երևույթը:
- Խուճապի դեմ դրսևորվող փախուստը վտանգում է յուրաքանչյուր անհատին, քանի որ միմյանց համար նրանք վերածվում են վտանգի աղբյուրի:
- Խուճապի մատնված մարդը, միշտ համոզված է, որ իրադրությունը չափազանց վտանգավոր է, կարող է իրեն փրկելու, պաշտպանելու համար կատարել ամենատարբեր գործողություններ, հանցագործություններ, նույնիսկ վնասել այլ մարդկանց: Դա կարող է տևել այնքան, մինչև որ անձը համոզվում է, որ վտանգավոր իրավիճակից դուրս է եկել:
- Խուճապի դեպքում մարդը դժվարությամբ է կողմնորոշվում, թեև նրա գիտակցական վերահսկողությունը թույլ է, թեև նրա

գործողություններում որոշակի տրամաբանություն լինում է: Անձն այս դեպքում չի փնտրում այլընտրանքային լուծումներ, չի կանխատեսում իր որոշման, գործողությունների հնարավոր հետևանքները, իրադրությունը չափազանց վտանգավոր գնահատելով՝ թեև ոչ ադեկվատ, կարող է դիմել չարդարացված ռիսկի՝ ավելի վտանգելով իրեն [1]:

Այժմ ներկայացնենք խորհուրդներ ամբոխի մեջ աշխատող լրագրողներին:

- Նախ՝ կարևոր է լուսաբանում կատարելիս նախապես ուսումնասիրել իրավիճակը, տարածքը, կանխատեսել հնարավոր զարգացումները և որոշել, թե որտեղից է ճիշտ, անվտանգ հաղորդում վարելը, նկարահանումներ կատարելը: Կարևոր է դա անել նախքան խմբային հուզական վիճակի լարումը, թեժացումը: Իսկ այդ դեպքում ընդհանրապես չպետք է փորձել մտնել թեժացած ամբոխի մեջ, պետք է մնալ եզրերում,
- նպատակահարմար է տեսանկարահանել ոչ թե ամբոխի ներսում, այլ նրանից դուրս, որևէ բարձունքի վրայից, հետևել, որ չլինի մարտկոցների անտեղի վատնում,
- նույնիսկ ամբոխի կազմում հայտնվելու դեպքում չպետք է կորցնել վերահսկողությունը, պետք է նայել չորս կողմը, գնահատել իրավիճակը, ընտրել ամբոխից դուրս գալու ամենաանվտանգ ուղին,
- նշված կանոններին հետևելը ավելի է դժվարանում հեռուստալրագրողների, տեսախցիկներով տեսանկարահանող օպերատորների աշխատանքի դեպքում: Այս դեպքում պետք է հաշվի առնել ոչ միայն նախատեսվող նյութի անհրաժեշտությունն ու կարևորությունը, այլ նաև սեփական անձի անվտանգությունը: Նախապես պետք է պլանավորել ոչ միայն փախուստի ուղիները, այլև տեղ նախատեսել, ուր հնարավոր կլինի տեղափոխել նաև տեսախցիկը, եռոտանի ձողերը, այսինքն՝ անվնաս դուրս բերել ռեպորտաժի պատրաստման համար օգտագործվող տեխնիկան,
- խուճապի առաջացման ընթացքում պետք է պահպանել հանգստությունն ու իրավիճակը սթափ գնահատելու ունակությունը, չենթարկվել հոգեբանական վարակին, մեխանիկորեն չկրկնել շրջապատող մարդկանց վտանգավոր արարքները,
- փորձել իրավիճակին տալ իմացական գնահատական, հույզերն ու զգացմունքները չդարձնել շարժիչ ուժ, գիտակցել, որ ամբոխում ընդգրկված մարդկանց հիմնական մասն առաջնորդվում է հույզերով, ինչը հանգեցրել է այդ իրավիճակին,

- արտակարգ իրավիճակներում, ռազմական գործողությունների շրջանում աշխատող լրագրողները պետք է իմանան հոգեբանական վարակի, ամբոխի կազմում հույզերի դրսևորման մեխանիզմները, որպեսզի առանց քննադատության չտրվի հնչող կոչերին, չմիանա ամբոխի գործողություններին, կարողանա վերահսկել իրեն,
- խորհուրդ է տրվում նաև չհակառակվել, հատկապես խոսքային արտահայտությամբ չներկայացնել սեփական կարծիքը, մտորումները, քանի որ ամբոխի գործողությունները կարող են ուղղվել հենց իրենց: Խորհուրդ է տրվում նաև չհակառակվել, չվիճել,
- կարևոր է ամբոխի մեջ որպես լրագրող տարբերվելը, ինչ-որ ձևով ընդգծել, որ լրագրող ես: Դա չի նշանակում միայն ունենալ բեջ, որտեղ գրված կլինի այդ մասին, այլ նաև հատուկ առանձին հագուստ, ինչը գունային առումով անմիջապես աչքի է ընկնում: Ինչպես յուրաքանչյուր մարդ ամբոխի կազմում, այնպես էլ լրագրողը երաշխավորված չէ բնությունների, ֆիզիկական ներգործության ենթարկվելու հավանականությունից: Օրինակ՝ կարող են դառնալ ինչպես ամբոխի կողմից կիրառվող վայրագությունների զոհ, այնպես էլ ոստիկանության գործողությունների: Վերոնշյալ հետևանքներից խուսափելու համար անհրաժեշտ է գոնե երևացող մի տեղ փակցնել PRESS բառը,
- լրագրողը կարող է դառնալ ոչ միայն ամբոխի, այլ հենց ոստիկանության գործողությունների զոհ, եթե սխալ ընտրի իր տեղը, դիրքը ամբոխի մեջ, եթե չտարբերվի նրանից: Պետք է նախապես ուսումնասիրել նաև ոստիկանության, հատուկ ստորաբաժանումների գործողությունների հնարավոր ուղղությունները, կանխատեսել նրանց մարտավարությունը,
- լրագրողները չպետք է շփոթեն իրենց պարտականությունները, մասնագիտական դերը, կարգավիճակը: Պետք է գիտակցել, որ դա պրոֆեսիոնալ աշխատանք է, այլ ոչ թե որպես քաղաքացի մասնակցություն հանրահավաքին,
- լրագրողները նման իրավիճակներում պետք է օգտագործեն օբյեկտիվ ինքնադիտման մեթոդը, այսինքն՝ դիտեն իրենց վարքը, ինչպես դա կանեին ուրիշները, կարծես կողքից գնահատեն այն, վերլուծեն. արդյոք հուզականությունը չէ՞ այդ վարքագծի պատճառը: Առավել ևս, չպետք է թույլ տալ, որ հույզերը բերեն հիստերիայի,
- ամեն կերպ պետք է փորձել չտրվել հույզերին, տիրապետել մարմնին, մտքերին, փորձել շնչառական վարժություններով հանգստանալ, շեղել ուշադրությունը ամբոխից, արտաբերվող

կոչերից: Փորձեք գրուցել ինքներդ ձեզ հետ, հարցեր տվեք ձեզ, սառը ջրով երեսը թրջեք,

- կարելի է դերային խաղերի մեթոդով փորձել դուրս գալ ամբոխից, օրինակ, ձևացնել, թե ուշագնաց եք լինում, սրտխառնոց, ճնշման տատանում կամ բարձրացում ունեք,
- կարևոր է նաև ձեռքի տակ եղած տեխնիկական միջոցների անվտանգ դուրսբերումը, իսկ եթե դա չի ստացվում, բնականաբար, կարևորը սեփական անձի անվտանգությունն է,
- եթե ձեզ հետ կան հարազատ մարդիկ, առավել ևս պետք է պահպանել հավասարակշռությունը, տիրապետել սեփական գիտակցությանը՝ օգնելու նաև նրանց, դուրս բերելու նրանց ամբոխի միջից, թույլ չտալու, որ նրանք ևս տրվեն հոգեբանական վարակին, ընկնեն ամբոխի ազդեցության տակ,
- կարևոր և օգտակար կլինի ամբոխի մեջ նկատել մարդկանց, ովքեր ձեզ նման են մտածում, դեռ չեն տրվել հիստերիային, տագնապային տրամադրությանը և կարող են սթափվել ձեր կոչից: Հակառակ դեպքում գիտակցական վերահսկողություն ունեցող այդ մարդիկ ևս կարող են տրվել ամբոխի հուզականության ալիքին, կորցնել իրենց վարքի վերահսկողությունը,
- պետք է գիտակցել, որ բնական և տեխնաձին աղետները երբեմն ավելի քիչ զոհերի, տուժածների պատճառ են դառնում, քան դրանց հետևանքով առաջացած խուճապը, հուզական հակազդումների արդյունքում դրսևորվող վարքագիծը, խառնաշփոթը, միմյանց հրելը, վնասելը, խելակորույս այս կամ այն կողմ վազելը, փախչելը: Նման իրավիճակներից խուսափելու համար լրագրողներին խորհուրդ է տրվում հետևել մի շարք կանոնների.
- Շատ կարևոր է նույնիսկ մեծ հետաքրքրասիրության դեպքում չկանգնել, չմոտենալ վտանգավոր իրադարձությունների տարբեր կետերի,
- անհրաժեշտ է խուսափել խմբերով հավաքվելուց, չկուտակվել մի վայրում,
- անհրաժեշտ է անմիջապես դուրս գալ ամբոխի միջից, գտնել անվտանգ մի տեղ, թեև չպետք է հակառակ հոսանքին փախչել, հնարավոր է հանդիպել ագրեսիվ դրսևորումների, բռնությունների, առավել ևս, չի կարելի հակառակվել շարժմանը,
- խորհուրդ չի տրվում նաև ձեռք տալ, վերցնել անձանոթ, կասկածելի առարկաներ,
- խորհուրդ է տրվում ընտրողական վարք դրսևորել՝ կախված ամբոխի ձևից, նրանում ընդգրկված անձանց թվաքանակից: Պետք է հաշվի առնել, որ դեկորատիվ ճաղավանդակները, ջրատար

խողովակները, ցուցանակները, առանձին կանգնած լուսամփոփների սյուները, կրպակները, ծառերը, վանդակապատերը կարող են կոնկրետ իրավիճակում մահացու վտանգավոր լինել,

- նման իրավիճակներում աշխատող լրագրողներին անհրաժեշտ են այնպիսի որակներ, ինչպիսիք են՝ դիտողունակությունը, զարգացած ուշադրությունը, ընտրողականությունը, ինչը կօգնի նրանց տեսնել, նկատել շրջապատում ամեն ինչ, գնահատել հնարավոր վտանգները: Օրինակ՝ չի կարելի մոտենալ այն մարդկանց, ովքեր ձեռքներին ունեն մեծ պայուսակներ, ուսապարկեր, կասկածելիորեն այս ու այն կողմ են գնում,
- լրագրողներին անհրաժեշտ է նաև հետևել իրենց արտաքին ֆիզիկական տեսքին, կառուցվածքին, չպետք է հենվեն ոտքերի մատների վրա, չպետք է ձգվեն, կանգնած կամ քայլելիս ձեռքերը գրպանները դնեն,
- պետք է հնարավորություն ստեղծել ամբոխից դուրս գալու, փախչելու համար: Այստեղ «հնարավորություն» ասելով հասկանում ենք, որ անհրաժեշտ է ազատվել մեծ իրերից, ուսապարկերից, կանանց՝ բարձր կրունկներով կոշիկներից, շարֆերից, երկար ականջօղերից, վզնոցներից: Անհրաժեշտ է նաև հանել տեսախցիկների կամ լուսանկարչական սարքերի վրա ամրացված գոտիները կամ դրանք փաթաթել ձեռքին, մարմնի վրա,
- խորհուրդ է տրվում ոչ մի դեպքում չկքանստել, փորձել ընկած ինչ-որ բան գետնից վերցնել, այլապես հրմշտոցի արդյունքում հնարավոր է վայր ընկնել, վնասվել,
- ընկնելու դեպքում չպետք է հենվել ձեռքերի վրա, հեռացնել մարմնից, որպեսզի չվնասեն, չկոտրեն, անմիջապես պետք է ոտքի կանգնել: Չստացվելու դեպքում պետք է պաշտպանել գլուխը նախաբազուկներով, իսկ ձեռքերի ափերով փակել ծոծրակը, կծկվել, փորձել հնարավորինս քիչ հարվածներ ընդունել [2]:

Բնական և տեխնածին արտակարգ իրավիճակներ կարող են առաջանալ հանկարծակի, անսպասելի, այնպիսի վայրում, որտեղ ընդհանրապես մարդն այդ մասին չի մտածում՝ հանդիսությունների, հանգստի, աշխատանքի վայրում: Իսկ լրագրողի համար այս բոլոր վայրերը, պայմանները կարող են դառնալ աշխատանքի վայր, նույնիսկ արտակարգ պատահարի, իրավիճակի պայմանները: Նման դեպքերում լինում են պայթյուններ, փլուզումներ, ավերածություններ, ուժեղ ձայներ, անձի կամ խմբի կողմից ագրեսիվ գործողություններ, բռնություններ, կրակոցներ, վտանգ ենթադրող կոչեր և այլն: Նման իրավիճակներում

անձն արգելակվում է, չի կողմնորոշվում ինչ անել, սկսում է այս կամ այն կողմ փախչել, հատկապես խմբի հետևից՝ հրելով, նույնիսկ վնասելով դիմացիներին: Այս իրավիճակում սեփական վարքի գիտակցական վերահսկողության մակարդակը թուլանում է:

Լրագրողներին խորհուրդ է տրվում.

- ցանկացած փակ տարածք մտնելիս դիտարկել, թե ինչպես կարելի է այդտեղից դուրս գալ, նույնիսկ պետք է նախատեսել մի քանի տարբերակ: Հոգեբանական այսպիսի օրինաչափությունն կա. վտանգի դեպքում մարդկանց մեծ մասը փորձում է փախչել ներս եկած ճանապարհով: Այս պարագայում խառնաշփոթ, քաշքշուկ է ստեղծվում, մարդիկ հրմշտոցով գնում են դեպի ընդհանուր ելքը, իսկ վթարային ելքերը բավականին ազատ են մնում: Այդ ելքերն անհրաժեշտ է նախապես ուսումնասիրել,
- հոգեբանական վարակի մեխանիզմը գործում է հատկապես փակ, խիտ տարածություններում առաջացող խուճապի ժամանակ: Դրա արդյունքում էլ ելքին մոտենալիս մարդկանց խմբում հրմշտոցն ավելի ագրեսիվ է դառնում, ճնշումը մեծանում է: Անհրաժեշտ է ելքի մոտ ավելի ուշադիր լինել,
- կարևոր է դիտողունակության որակի առկայությունը, որպեսզի մինչև հրմշտոցի ու ամբոխի խուճապահար հոսքը արդեն իսկ լքել տարածքը,
- այստեղ տեղին է տեխնիկական մանրուք թվացող մեկ խորհուրդն ա. ամբոխի առջևից փախչելու դեպքում անհրաժեշտ է բացել դռան երկրորդ փեղկը, քանի որ հրմշտոցի դեպքում դա կարող է այլևս հնարավոր չլինել,
- միայն հրդեհի դեպքում է, որ անհրաժեշտ է արագորեն դուրս գալ տարածքից, իսկ մնացած այլ դեպքերում կարելի է սպասել մինչև մարդկանց հոծ բազմությունը դուրս գա, քանի որ դեպքերի մեծ մասում իրական վտանգը ավելի քիչ հավանական է, քան խուճապը,
- պետք է շատ զգույշ լինել նաև պատերի, դռների, պատուհանների վրա հնարավոր մեխերից, ամրակներից, կոտրված ապակիներից, բաց վարդակներից, հոսանքալարերից, որոնք կարող են վնասել մարդուն հրմշտոցի ժամանակ,
- խորհուրդ է տրվում քայլել մարդկանց ուսերի վրա կանգնելով, քանի որ այդտեղ ամենաանվտանգն է: Ճիշտ է, զուտ մարդասիրության, բարոյականության տեսանկյունից դա վատ է, բայց լրագրողի անվտանգության, նրա փրկվելու տեսանկյունից դա արդարացի է: Նշված տարբերակը ենթադրում է ամբոխի մի մասից բարձրանալ թե՛ կանգնած, թե՛ սողալով անցնել

մարդկանց շարքերով, հասնել ելքին: Նկարագրված երևույթը արդյունավետ կարող է գործել երեխաների պարագայում: Նշենք նաև, որ երեխաներին պետք է թույլ տալ մասնակցել այդ գործարքներին: Ցածրահասակ լինելու պատճառով երեխային ամբոխի կազմում ընդգրկելը խիստ վտանգավոր է, քանի որ նա կարող է տրորվել ամբոխի կազմում, ինչը ևս ապացուցում է, որ երեխային անհրաժեշտ է պահել գլխավերևում: Պետք է խուսափել պատերից, ապակիներից, միջնապատերից, ցանցերից և այլն: Անգլիայի Շեֆֆիլդ մարզադաշտի ողբերգությունը ցույց տվեց, որ զոհվածների մեծ մասին ամբոխը ճզմել էր արգելակային ցանցերից [3]:

Այսպիսով, արտակարգ իրավիճակներում, մասնավորապես՝ ամբոխի մեջ աշխատող լրագրողների անվտանգության կարևոր երաշխիք է սոցիալ-հոգեբանական պատրաստվածությունը, ինչը ենթադրում է առաջին հերթին՝ սոցիալ-հոգեբանական գիտելիքների առկայություն՝ ամբոխի, ամբոխի հիմնական հատկանիշների, ամբոխի մեջ վարքի անվտանգ միջոցների պահպանման մասին:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Նալչաջյան Ա. Սոցիալական հոգեբանություն, Եր., Զանգակ-97, 2004.- 432 էջ.
2. А.Князев. Журналистика конфликта. /Пособие/ Семинар повышения квалификации журналистов, работающих по освещению региональных и локальных конфликтов, Бишкек, 2001 г.
3. <http://evartist.narod.ru/text3/10.htm>

РЕЗЮМЕ
СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ГОТОВНОСТЬ РАБОТАЮЩИХ В
СОСТАВЕ ТОЛПЫ ЖУРНАЛИСТОВ КАК ГАРАНТИЯ ИХ
БЕЗОПАСНОСТИ В ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЯХ
Д.Г. МАРКОСЯН

В статье автор предлагает ввести в содержание профессиональных образовательных программ для отделения журналистики специальные и элективные курсы с целью обеспечения социально-психологической готовности журналистов, работающих в чрезвычайных ситуациях. Основной целью подобных курсов является передача будущим журналистам социально-психологических знаний, формирование необходимых навыков и умений саморегуляции, самообладания и снижения рисков при работе в чрезвычайных ситуациях.

SUMMARY
SOCIAL-PSYCHOLOGICAL PREPAREDNESS OF JOURNALISTS AS A
PLEDGE OF SELF-SECURITY WHEN WORKING IN CROWDS IN
EMERGENCY SITUATIONS
D. H. MARKOSYAN

In the article the author proposes separation of special and selective courses in professional educational programmes for future journalists to ensure the social-psychological preparedness of journalists working in emergency situations.

The general aim of the courses shall be the teaching of social-psychological knowledge to future journalists, development of skills of self-control, self-management, and risks' mitigation.